

Catorze zeros: la hiperinflació de Veneçuela i què fa amb els diners

Cas documentat sobre la hiperinflació veneçolana de 2017-2021, amb les dades del Banco Central de Venezuela i de l'FMI. L'alumnat comprova quina funció del diner falla primer, calcula el que queda d'un estalvi i compara l'escala amb l'Argentina, amb l'Alemanya de 1923 i amb el 10,8 % que va viure Espanya.

DURADA

50 min · 1 sessió

AGRUPAMENT

grups xicotets (3-4)

UNITAT 4

El diner, els bancs i la inflació

MATERIALS

- Fitxa del cas impresa, una per grup
- Calculadora
- Taula comparativa projectada
- Un bitllet d'euro a la vista, per a la pregunta final

ENCAIX CURRICULAR · **Sabers** El dinero y sus funciones, Tipos de dinero, del efectivo a las criptomonedas, Los bancos y la creación de dinero, El tipo de interés y el euríbor, La inflación y el IPC, El Banco Central Europeo y la estabilidad de precios · **Comp. específiques** CE2 · **Comp. clau** CCL, CC, STEM, CPSAA

Plantejament

Un bitllet de 20 € funciona perquè tothom confia que demà continuarà valent més o menys el mateix. Este cas tracta del que passa quan eixa confiança es trenca del tot: no un 8 % de pujada anual, com el que va viure Espanya el 2022, sinó preus que es dupliquen cada poques setmanes.

Veneçuela va viure entre 2017 i 2021 l'episodi d'hiperinflació més llarg del segle XXI. El vostre grup l'analitzarà amb les tres funcions del diner a la mà: mitjà de pagament, unitat de compte i depòsit de valor. Voreu que no fallen alhora, sinó en un orde bastant concret, i que la gent reacciona substituint el diner per una altra cosa molt abans que cap govern ho decidisca.

Nota per a l'aula. En moltes classes hi ha companys i companyes les famílies dels quals van viure això de prop. La fitxa analitza el mecanisme econòmic i no repartix culpes polítiques; si algú vol contar la seua experiència, que siga perquè li abellix.

El cas, en dades

Veneçuela va entrar en hiperinflació a finals de 2017. El **Banco Central de Venezuela**, que havia deixat de publicar estadístiques durant anys, va acabar reconeixent una inflació de **130.060 %** el **2018** i d'al voltant de **9.600 %** el **2019**; l'FMI va arribar a projectar xifres encara majors. Els preus d'un mateix producte canviaven dins del mateix dia, els comerços van deixar de posar etiquetes i els sous es gastaven el dia de cobrament perquè esperar una setmana era perdre'n la meitat.

La moneda es va refer tres vegades: el **2008** se li van llevar **tres zeros** (bolívar fort), el **2018** uns altres **cinc** (bolívar sobirà) i el **2021** uns altres **sis** (bolívar digital). Mentrestant, la població va fer pel seu compte el que cap decret no va ordenar: va començar a **posar preus i a pagar en dòlars**. Segons estimacions de consultores privades, el 2020 més de la meitat de les compres del país es pagaven ja en

divisa estrangera. I més de **7,7 milions de persones** havien eixit del país el 2024 (R4V, la plataforma de coordinació d'ACNUR i l'OIM).

EPISODI	INFLACIÓ	QUÈ VA PASSAR AMB ELS DINERS
Alemanya, 1923	Els preus es duplicaven cada pocs dies	Moneda nova (<i>Rentenmark</i>) i promesa de deixar d'imprimir
Veneçuela, 2018	130.060 % anual (BCV)	Catorze zeros eliminats en tres reformes; dolarització de fet
Argentina, 2023	211,4 % interanual al desembre (INDEC)	Bitllet de 10.000 pesos el 2024, cinc vegades major que l'anterior
Espanya, 2022	10,8 % al juliol (INE)	El BCE puja els tipus del 0 % al 4,5 % en catorze mesos

Fonts: Banco Central de Venezuela; FMI, World Economic Outlook; R4V (ACNUR-OIM), 2024; INDEC; INE; Deutsche Bundesbank.

Objectius didàctics

- Explicar la hiperinflació com la pèrdua successiva de les tres funcions del diner.
- Calcular el poder adquisitiu que queda d'un estalvi sotmés a una inflació extrema.
- Relacionar l'emissió de diner sense respaldar amb la desconfiança en la moneda.
- Situar en escala episodis d'inflació molt distints i justificar per què només alguns són hiperinflació.

Passos (sessió de 50 min)

- 1. Lectura individual (8 min).** Subratlleu tres dades que us hagen paregut increïbles i anoteu per què.
- 2. Les tres funcions (12 min).** En grup, decidiu en quin orde va deixar de complir el bolívar les seues tres funcions i justifiqueu cada pas amb un fet de la fitxa.
- 3. El càlcul (8 min).** Resoleu la pregunta 4 i escriviu el resultat en gran. És la dada que es recorda en eixir de classe.
- 4. L'escala (10 min).** Ordeneu els quatre episodis de la taula de menor a major i responeu a la pregunta 6.
- 5. El remei (8 min).** Compareu com es va frenar cada cas: Alemanya amb una moneda nova i creïble, Veneçuela amb una dolarització espontània, Espanya amb el BCE pujant tipus. Què tenen en comú els tres?
- 6. Tancament (4 min).** Amb el bitllet d'euro a la vista: què hauria de passar perquè deixàreu d'acceptar-lo?

Preguntes d'anàlisi

1. Quina de les tres funcions del diner falla primer en una hiperinflació? I quina resistix més?
2. Per què un comerç deixa de posar etiquetes amb el preu? Relacioneu-ho amb la funció d'unitat de compte.
3. Per què la gent cobra i gasta el mateix dia? Què li passa a qui no pot fer-ho, com un pensionista?
4. Si al gener de 2018 algú tenia 100 bolívars estalviats, quin poder de compra li quedava al desembre amb una inflació del 130.060 %?
5. Quants zeros se li van llevar en total a la moneda entre 2008 i 2021? Servix d'alguna cosa llevar zeros si no canvia res més?
6. Compareu el 10,8 % d'Espanya al juliol de 2022 amb la dada veneçolana de 2018. Quantes vegades major era? Per què el cas argentí de 2023, amb un 211 %, tècnicament no és hiperinflació?

7. La unitat diu que el BCE és independent dels governs precisament per això. Amb el cas davant, us pareix un bon argument? Què li respondríeu a qui pense que les decisions del BCE s'haurien de votar?

Criteris d'avaluació

CRITERI	DESCRIPCIÓ	PES
Funcions del diner	Ordena les tres funcions i justifica cadascuna amb fets del cas	30 %
Càlcul del poder adquisitiu	Resol la pregunta 4 i interpreta el resultat	25 %
Escala i comparació	Situa els quatre episodis i aplica el criteri d'hiperinflació	25 %
Argumentació final	Respon a la pregunta 7 amb raons, no amb etiquetes	20 %

Variants i extensions

- **Amb suport:** treballar només les preguntes 1, 3 i 4, amb la taula comparativa ja ordenada.
- **Per a qui va sobrat:** buscar quants mesos seguits d'inflació superior al 50 % mensual va acumular Veneçuela i comparar-ho amb la duració de l'episodi alemany de 1923.
- **Extensió creativa (30 min en una altra sessió):** dissenyar el cartell de preus d'una cafeteria en un país amb hiperinflació. Què s'hi escriu, cada quant es canvia i en quina moneda acaben posades les xifres.
- **Connexió amb la Unitat 9:** si un país acaba pagant en dòlars, què perd? La resposta (sobirania monetària, tipus d'interés propis) enllaça amb l'euro i la Unió Europea.

Solució orientativa

Per al professorat: passos de la resolució de l'exercici.

- 1. Pregunta 4 (l'estalvi).** Una inflació del 130.060 % significa que els preus es multipliquen per $1 + 1.300,60 = 1.301,6$ en un any.
- 2. Poder adquisitiu:** $100 / 1.301,6 = 0,08$ **bolívars**. De cada 100 bolívars estalviats en queden huit cèntims de poder de compra.
- 3. Al revés:** per a comprar el que costava 100 bolívars en començar l'any en caldrien 130.160 en acabar-lo.
- 4. Pregunta 5 (els zeros).** $3 + 5 + 6 = 14$ **zeros** eliminats entre 2008 i 2021: un bolívar de hui equival a cent bilions dels de 2007.
- 5. Pregunta 6 (Espanya).** 10,8 % anual enfront de 130.060 %: la inflació veneçolana de 2018 va ser més de **dotze mil vegades** major. La convenció d'hiperinflació (més del 50 % *mensual*) la complix Veneçuela; no la complixen ni l'Argentina el 2023 ni Espanya el 2022.

Material obert de profedeeconomia.es · Llicència Creative Commons BY-NC-SA · Currículum LOMLOE